

выд., 1968; ч. 2, 1967), «Курса лекцый па гісторыі КПСС» (ч. 1—2, 1971), зб. «Дзейнасць Кампартыі Беларусі ў перыяд сацыялістычнага і камуністычнага будаўніцтва» (1969).

Тэ.: Бальшавікі Беларусі ў першай рускай рэвалюцыі. Мн., 1955 (разам з М.М.Мяшковым, У.В.Скарабагатым); Борьба Компартии Белоруссии за укрепление союза рабочего класса и трудящегося крестьянства в восстановительный период (1921—1925 гг.). Мн., 1960; Белорусская ССР — одна из учредительниц Союза ССР. Мн., 1972.

ШКЛЯР Яўгенія Нічыпараўна (н. 6.3.1923, в. Белае Мамлюцкага р-на Паўн.-Казахстанскай вобл., Казахстан), бел. гісторык. Канд. гіст. н. (1962). Скончыла Петрапаўлаўскі настаўніцкі ін-т (1943), БДУ (1945). З 1945 інструктар ЦК ЛКСМБ, супрацоўнік Ін-та гісторыі партыі пры ЦК КПБ, выкладчык Мінскага юрэд. ін-та. З 1961 выкладчык, дацэнт Мінскага пед. ін-та, у 1975—90 — Мінскага ін-та культуры. Даследавала гісторыю рэвалюцыі 1905—07, Літ.-Бел. ССР, КПСС, КПБ, паліт. гісторыю Беларусі.

Тэ.: Борьба трудящихся Литовско-Белорусской ССР с иностранными интервентами и внутренней контрреволюцией (1919—1920 гг.). Мн., 1962; КПБ — организатор социалистического соревнования в промышленности республики (1926—1941 гг.). Мн., 1974.
Эмануїл Іофе.

ШКО́ЛА (лац. schola ад грэч. schole), навучальна-выхаваўчая ўстанова для навучання дзяцей, моладзі і дарослых; займае асн. месца ў сістэме адукацыі. Падзяляецца: паводле характару даваемых ведаў — на агульнаадук. і прафесійныя; паводле ўзросту навучэнцаў і аб'ёму ведаў — на пачатковыя, сярэднія і вышэйшыя (бываюць агульнаадук. пачатковыя і сярэднія Ш. для дарослых); у адносінах таго, хто ўтрымлівае школы, — на дзярж., муніцыпальныя (грамадскія) і прыватныя; паводле полу вучняў — на сумесныя (для вучняў абодвух полаў) і раздзельныя (мужчынскія і жаночыя); па часе знаходжання ў Ш. — на Ш. для дзяцей, якія прыходзяць, і Ш. для дзяцей, якія ў іх жывуць (пансіёны, інтэрнаты, школы-інтэрнаты); па адносінах да рэлігіі — на свецкія і канфесіянальныя (навучаюцца дзеці, якія належаць да пэўнага веравызнання). Працуюць таксама спец. Ш. для дзяцей з дэфектамі псіхафізі. развіцця. Змест навучання ў Ш. вызначаецца яе планамі, праграмамі і прынятымі ў дзідзейнасці Ш. падручнікамі. Агульнаадук. Ш. дае вучням агульную адукацыю. Яна бывае пачатковая (3—4 гады), няпоўная сярэдняя (базавая, 7—9 гадоў), сярэдняя (10—12 гадоў). У Ш. 1-й ступені закладваюцца асновы развіцця, вучні набываюць неабходныя веды і навыкі навуч. дзейнасці (выпрацоўваюцца ўменне і навыкі чытання, пісьма, лічэння, даюцца першапач. веды аб прыродзе і грамадстве; навуч.

план уключае родную мову, арыфметыку, прыродазнаўства, маляванне, спевы, фіз. падрыхтоўку, ручную працу). У Ш. 2-й ступені ствараецца падмурак агульнаадук. падрыхтоўкі. Сярэдняя Ш. завяршае агульнаадук. падрыхтоўку вучняў, побач з ёй можа даваць спец. (прафес.) адукацыю. Сярэдняя адукацыя звычайна ахоплівае больш шырокія і сістэматычныя курсы мовы і л-ры, алгебры, геаметрыю, фізіку, хімію, замежныя мовы, географію, гісторыю і некат. інш. прадметы. Вышэйшая Ш. будуюцца на аснове агульнай ці спец. сярэдняй адукацыі і ўключае сукупнасць ведаў, неабходных для спецыяліста вышэйшай кваліфікацыі пэўнай галіны гаспадаркі і культуры. Тэрмін навучання ў ВНУ 4,5—5 гадоў (завочных 6), прымаюцца асобы, якія маюць сярэдняю адукацыю і вытрымалі іспыты. Гал. металы працы: лекцыі, семінарскія заняткі, курсавыя работы, навуч. і вытв. практыка, дыпломныя работы. У навучанне ўваходзяць грамадскія, агульнанавук. і спец. цыклы прадметаў.

На землях Беларусі Ш. з'явіліся адначасова з распаўсюджваннем хрысціянства і кірыліцы. Напачатку дзейнічалі толькі ў буйных гарадах (Полацк, Тураў) пры княжацкіх дварах і манастырах (гл. *Манастырскія школы*). Археал. даследаванні сведчаць пра пашырэнне асветы сярод шырокіх колаў гараджан (гл. *Берасцяныя граматы*). У сувязі з пранікненнем на Беларусь ідэй *Адра-*

Адна з першых беларускіх школ у Гродне. Чэрвень 1918.